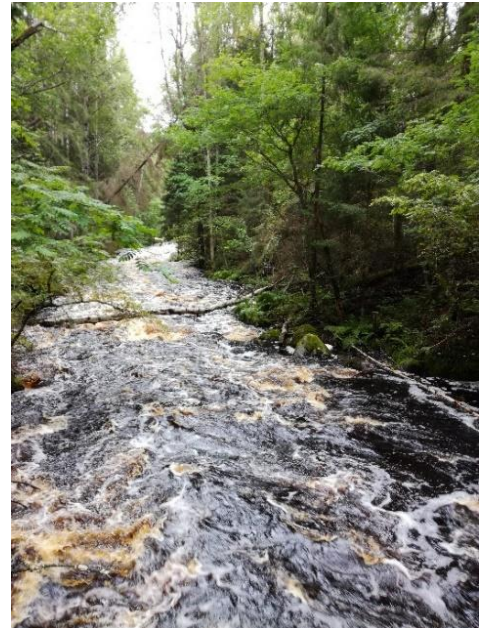

Ympäristönsuojelun valvontasuunnitelma vuosille 2025 – 2029

Hyväksytty ympäristölautakunnassa 16.12.2024 § 63

JOHDANTO.....	3
1 TOIMINTA-ALUE JA ALUEEN YMPÄRISTÖOLOSUHTEET	3
1.1 Väestö ja asutus	3
1.2 Elinkeinot	3
1.3 Vesistöt.....	4
1.4 Pohjavesialueet.....	6
1.5 Suojelualueet	8
2 PILAANTUMISEN VAARAA AIHEUTTAVAT TOIMINNOT JA YMPÄRISTÖN PILAANTUMISRISKIT	9
2.1 Toiminta pohjavesialueella	9
2.2 Vesistöjen tilaan vaikuttava toiminta.....	10
3 VALVONTAKOhteet	10
3.1 Ympäristöluvan ja ilmoituksenvaraiset sekä ympäristönsuojelulain mukaan rekisteröitävät valvontakohteet	10
3.2 Maa-ainestenoton valvontakohteet	11
3.3 Maa-ainesten ottamislupien valvonta	11
3.4 Maa-ainestenoton yleinen valvonta	12
3.5 Jätelain mukaiset rekisteröitävät jätehuollon valvontakohteet	12
3.6 Jätehuollon yleinen valvonta.....	12
3.6.1 Jätelain 124 §:n vaarallista jätettä tuottavat laitokset ja yritykset.....	12
3.6.2 Rakennus- ja purkutöiden jätteiden valvonta	13
3.6.3 Jätteiden hyödyntämisen valvonta maanrakentamisessa	13
3.6.4 Jätehuoltomääräysten ja jätehuoltoon liittymisen valvonta	13
3.7 Muu ympäristönsuojelun valvonta	13
3.7.1 Suunnitelmallisen valvonnan ulkopuolelle jäävät toiminnot.....	13
3.7.2 Ympäristönsuojelulain kertaluonteisen toiminnan ilmoitusmenettely ja muu kuin ympäristönsuojelulain tai maa-ainelain mukainen lupamenettely.....	14
3.7.3 Ympäristönsuojelun haittailmoitukset.....	15
3.7.4 Haja-asutuksen jätevesien käsittelyn valvonta	15
3.8 Vesilain valvonta.....	16
3.9 Vesihuoltolain valvonta.....	16
3.10 Valtion viranomaisen ympäristönsuojelun valvontakohteet	16
4 VALVONNAN VOIMAVARAT JA KEINOT	17
4.1 Valvonnan henkilöstövoimavarat.....	17
4.2 Valvonnan keinot	17
4.2.1 Suunnitelmallinen valvonta.....	21
4.2.2 Ennakoimaton valvonta	21
5 VALVONNAN JÄRJESTÄMINEN JA RISKINARVIOINTI	22
5.1 Ympäristölupa- ja rekisteröintivelvollisten valvonta	22
5.1.1 Suunnitelmallisen valvonnan tarpeen määrittäminen riskinarvioinnin perusteella	22
5.1.2 Suunnitelmalliset tarkastukset.....	23
5.1.3 Toiminnan raportointi ja tarkkailutulokset	24
5.2 Jätehuollon valvontakohteiden suunnitelmallinen valvonta.....	24
5.3 Maa-ainelupien suunnitelmallinen valvonta.....	25
5.3.1 Maa-ainesten ottamisen vuosi-ilmoitukset	25
5.4 Muun suunnitelmallisen valvonnan järjestäminen	25
5.5 Ennakoimaton valvonta	26
6 VIRANOMAISTEN VÄLINEN YHTEISTYÖ	26
7 VALVONTAOHJELMA	27
8 TIETOJÄRJESTELMÄT	27
9 VALVONNAN TOTEUTUMISEN SEURANTA.....	28
10 VALVONTASUUNNITELMAN TARKISTAMINEN.....	28
11 VALVONNAN MAKSULLISUUS	29

JOHDANTO

Kauhajoen kaupungin ympäristöpalveluiden perustehtävä on ihmisten ja eläinten viihtyisän, terveellisen ja turvallisen elin- ja toimintaympäristön turvaaminen sekä alkupe- räisen kasvukunnan ja merkittävien geologisten muodostumien sekä pinta- ja pohjave- sien hyvän tilan säilyttäminen koko Suupohjan seutukunnan alueella. Tätä pyritään to- teuttamaan laadukkaasti ja luonnonarvoja kunnioittaen valvomalla, että ympäristönsuo- jeluun liittyviä lakeja ja asetuksia sekä viranomaisten antamia lupia ja määräyksiä nou- datetaan. Valvonnan tarkoituksena on ennaltaehkäistä ihmisen toiminnasta aiheutuvaa ympäristön pilaantumista ja elinympäristön laadun heikkenemistä.

Valvonnalla tarkoitetaan kaikkia niitä toimenpiteitä, joita viranomaisen tekee lakien ja niiden nojalla annettujen säädösten noudattamisen edistämiseksi ja varmistamiseksi. Valvontaan liittyvät lupien ja ilmoitusten käsittely ja lausuntojen antaminen, joilla var- mistetaan, että toiminta ennakolta täyttää sitä koskevat vaatimukset. Varsinainen val- vonta kohdistuu toiminnan harjoittamiseen, toimintojen ympäristövaikutusten seuraa- miseen ja toiminnan päättymisen jälkeisiin töihin.

Ympäristönsuojelulaki (527/2014) edellyttää, että valvontaviranomaisen on järjestet- tävä ympäristönsuojelulain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten valvonta niin, että se on säännöllistä ja tehokasta ja perustuu ympäristöriskien arviointiin. Sään- nöllistä valvontaa varten on valvontaviranomaisella oltava valvontasuunnitelma ja val- vontaohjelma.

1 TOIMINTA-ALUE JA ALUEEN YMPÄRISTÖOLOSUHTEET

1.1 Väestö ja asutus

Kauhajoen kaupungin ympäristöpalveluiden toiminta-alueella on neljä kuntaa Isojoki, Karijoki, Kauhajoki ja Teuva, joiden yhteenlaskettu asukasmäärä on noin 20 378 asu- kasta (31.12.2023).

Taulukko 1: Asukasmäärät 31.12.2023:

	<u>Isojoki</u>	<u>Karijoki</u>	<u>Kauhajoki</u>	<u>Teuva</u>
Väkiluku	1 814	1 188	12 618	4 758
Väestön jakaantuminen kunnittain, %	9	6	62	23

Taulukko 2: Taajamissa asuva alueen väestö vuonna 2022:

	<u>Isojoki</u>	<u>Karijoki</u>	<u>Kauhajoki</u>	<u>Teuva</u>
Taajama-aste, %	40,8	40,0	68,6	66,6

1.2 Elinkeinot

Suupohjan alueella merkittävä osa työpaikoista löytyy kaupan ja palveluiden tuottami- sen parista. Isossa roolissa on myös kuntien ja Hyvinvointi-alueen tuottamat toiminnat kuten koulutuksen ja terveydenhuollon tehtävät sekä molempien organisaatioiden

hallinto. Alueella oleva teollisuus on keskittynyt elintarviketuotantoon, huonekalu- ja puusepänteollisuuteen, metalli-, muovi- sekä logistiikka-automaatioaloihin.

Alue on myös vahva maatalousalue, jossa kotieläintalous on keskittynyt maidontuotantoon sekä kasvavasti myös lihakarjan kasvatukseen. Alueella on jonkin verran sianlihan tuotantoa. Siipikarjataloutta ja turkiseläintuotantoa alueella harjoitetaan vain vähäisessä määrin. Maanviljelyssä keskitytään lähinnä nurmen ja rehuviljan viljelyyn, mutta etenkin alueen länsi- ja eteläosassa on perunan ja juurikkaiden viljely tärkeässä osassa. Viime vuosina on Suupohjan pelloilla kasvanut myös kuituhamppua ja siementen tuotantoon tarkoitettua pellavaa. Vihannesten, salaattien ja yrttien kasvihuoneviljelyä on ainakin Kauhajoella ja Teuvalla.

Suupohjassa on myös runsaat hiekka- ja soravarat sekä muutamia kelvollisia kalliokiivenottoaikoja. Alueen mineraalivaroja hyödynnetäänkin laajalti tie- ja talonrakennustoiminnassa myös oman talousalueen ulkopuolella. Maa-ainesala työllistääkin useita kaivu- ja kuljetusalan yrityksiä. Hiekkavaltaisiin geologisiin muodostumiin liittyvät myös runsaat pohjavesialueet. Alueelta saatavaa hyvälaatuista pohjavettä riittää normaaliin talousvesikäyttöön kaikille Suupohjan asukkaille ja teollisuudelle sekä myös mm. Laakeuden Veden ottamoiden kautta Seinäjoen talousalueelle. Kauhajoen pohjavesivarantoja myös pulloetaan Suomen markkinoilla myytäväksi.

Uusiutuvaan energiaan siirtyminen näkyy alueella useina tuuli- ja aurinkoenergiահankkeina, joiden työllistävä vaikutus kohdentuu lähinnä niiden rakentamisaikaan. Jos viireillä olevat hankkeet toteutuvat, niistä saatavien tulojen voidaan olettaa edistävän koko seutukunnan elinvoimaisuutta.

Suupohjan alueella on kaksi kansallispuistoa, joista molemmat ovat osittain pirstoutuneita useampaan osaan. Lauhavuoren kansallispuisto on osa Lauhavuoren-Hämeenkan-kan Global Geoparkia, joka sai tämän Unescon myöntämän alueen erityispiirteistä kertovan statuksen vuonna 2020. Geopark -statuksen toivotaan edesauttavan alueen luontomatkailuun liittyvien palveluiden kehittymistä ja lisäävän alueen tunnettavuutta. Ympäristönsuojelulla on merkittävä tehtävä tämänkin toimialan elinmahdollisuuksien turvaamisessa huolehtimalla, että luonnonsuojelulliset tavoitteet toteutuvat myös kansallispuistoalueiden ulkopuolella.

Taulukko 3: Työpaikkojen jakaantuminen (Tilastokeskus 2022):

	<u>Isojoki</u>	<u>Karjajoki</u>	<u>Kauhajoki</u>	<u>Teuva</u>
Alkutuotanto, %	19,5	28,7	8,5	17,6
Jalostus, %	30,4	26,3	26,8	28,5
Palvelut, %	48,5	43,6	63,8	52,7

1.3 Vesistöt

Alueen vesistöt sijaitsevat Kyrönjoen, Lapväärtinjoen (Isojoen), Karvianjoen, Teuvanjoen ja Närpiönjoen vesistöalueilla. Alue kuuluu Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren vesienhoitoalueeseen.

Alueen vesipinta-ala on pieni, sillä järviä on vähän ja virtavedet kapeita. Alueella sijaitsevat järvet ovat Isojoen Kangasjärveä lukuun ottamatta, hyvin matalia sekä humus- ja ravinnepitoisia.

Taulukko 4: Suupohjan kuntien pinta-alat ja vesistö-pinta-alat (MML 2016):

	<u>Isojoki</u>	<u>Karijoki</u>	<u>Kauhajoki</u>	<u>Teuva</u>
Pinta-ala yhteensä, km ²	647,43	186,54	1 315,55	556,05
josta vesistöä, km ²	5,05	0,78	16,57	1,35

Taulukko 5: Alueen suurimmat järvet ja mihin vesistöön ne kuuluvat (SYKE, Vesikartta):

<u>Järven nimi</u>	<u>Pinta-ala,</u> <u>km²</u>	<u>Sijainti-</u> <u>kunta</u>	<u>Päävesistö</u>	<u>Järven ekologi-</u> <u>nen tila</u>
Nummijärvi	4,78	Kauhajoki	Karvianjoki	Tyydyttävä
Ikkeläjärvi	3,54	Kauhajoki	Kyrönjoki	Tyydyttävä
Säkkijärvi	1,89	Kauhajoki	Karvianjoki	Hyvä
Kauhajärvi	1,02	Kauhajoki	Kyrönjoki	Välttävä
Kodesjärvi	0,99	Isojoki	Karvianjoki	Välttävä
Ylimysjärvi	0,64	Kauhajoki	Karvianjoki	Ei tietoa
Haapajärvi	0,52	Isojoki	Lapväärtinjoki (Isojoki)	Hyvä
Kangasjärvi	0,47	Isojoki	Lapväärtinjoki (Isojoki)	Hyvä
Tönijärvi	0,41	Isojoki (osaksi KRS)	Selkämeren rannikko- alue	Hyvä
Kivijärvi	0,38	Isojoki	Lapväärtinjoki (Isojoki)	Ei tietoa
Sarvijärvi	0,33	Isojoki	Karvianjoki	Ei tietoa

Alueella on useita jokia ja niihin liittyviä sivupuroja eli luomia. Maanviljely ja asutus on keskittynyt jokilaaksojen varsille. Jokivesistöt ovat laadultaan hyvin erilaisia, mutta kaikille niille tyypillistä ovat hyvin suuret sääoloista johtuvat vuosittaiset virtaamanvaihtelut. Tämä johtuu osaksi valuntavesiä keräävien järvien vähäisestä määrästä. Tehokas peltojen ja metsien kuivatus on lisännyt virtaamien vaihteluita.

Jokiluonnon ekologinen tila on pysynyt ihmistoiminnasta huolimatta hyvänä niillä alueilla, joilla vesistö kulkee metsäisillä alueilla. Alueen runsaiden pohjavesipurkaumien myönteinen vaikutus virtavesistöjen laatuun näkyy monin paikoin monimuotoisena vesiluontona. Peltoalueilla jokien virtaama hidastuu ja myös kasvava ravinnekuormitus tulee näkyviin joen ekologisen tilan huonontumisena.

Taulukko 6: Jokivesistöjen laatu (ekologinen tila) vuonna 2024 (SYKE, Vesikartta)

Kunta	Jokivesistö	Ekologisen tilan luokitus
Isojoki	Isojoki (pääuoma)	Hyvä
	Heikkilänjoki	Hyvä
	Pajuluoma	Hyvä
	Kärjenjoki	Tyydyttävä
Karijoki	Karijoki	Hyvä
	Metsäjoki	Hyvä
	Peninluoma	Hyvä
	Teuvanjoki	Tyydyttävä
Kauhajoki	Hyypänjoki (Kauhajärvestä Kauha- joen keskustaastaan)	Hyvä
	Ikkelänjoki	Hyvä
	Uuronluoma	Hyvä
	Kauhajoki (Kyrönjoki)	Tyydyttävä
	Nummijoki	Tyydyttävä
	Kainastonjoki	Välttävä
	Paholuoma	Ei luokiteltu
	Päntäneenjoki	Hyvä
Teuva	Itäjoki (Lillån)	Hyvä
	Peninluoma	Hyvä
	Teuvanjoki	Tyydyttävä
	Riipinluoma	Välttävä

1.4 Pohjavesialueet

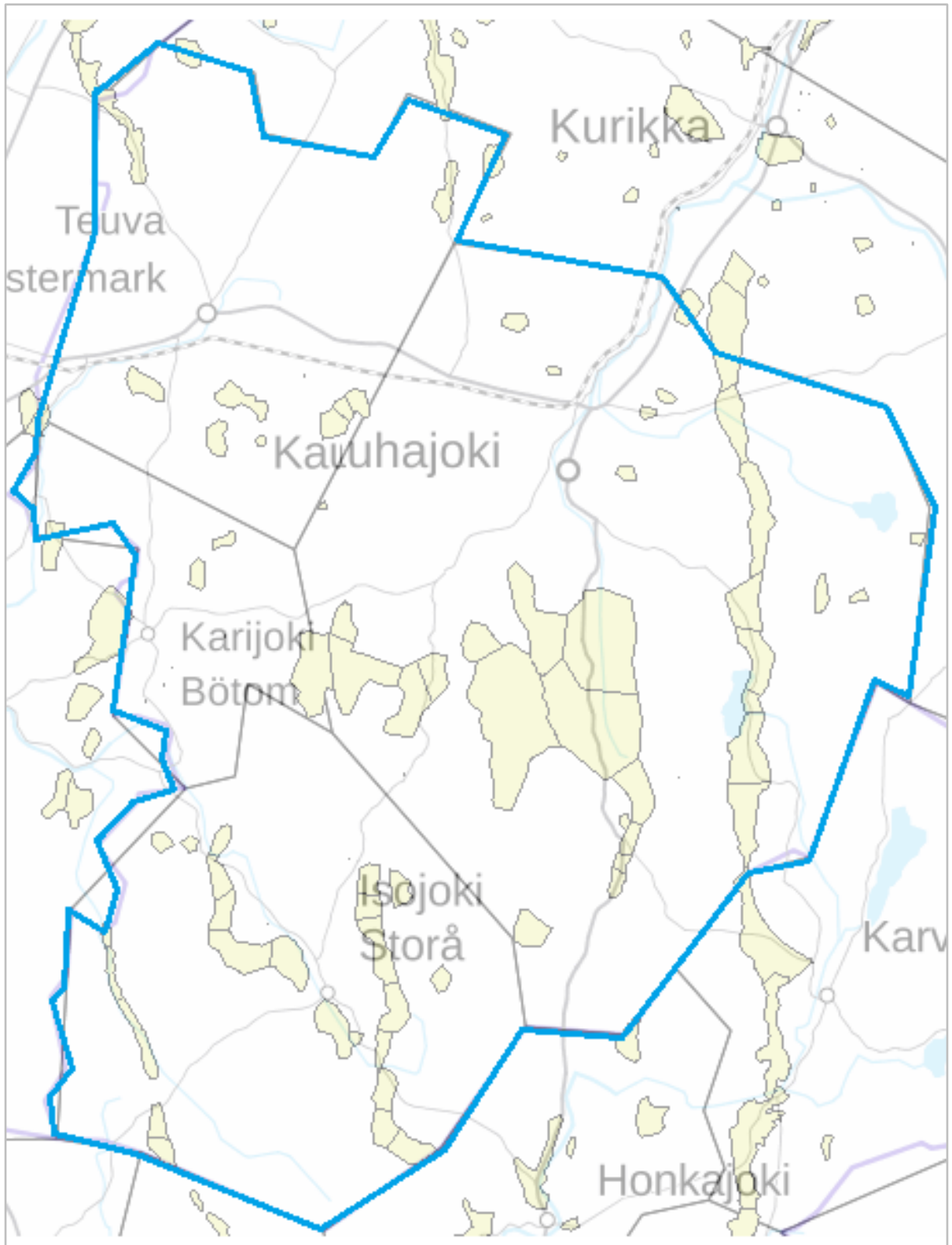
Suupohja sijaitsee itäosiltaan Suomenselän vedenjakaja-alueella. Sen vanhat harjut muodostavat runsaasti pohjavettä, jota käytetään yhdyskuntien talousvesitarpeisiin Suupohjan lisäksi Seinäjoen ja Närpiön suunnilla.

Taulukko 7: Alueella kokonaan sijaitsevat pohjavesialueet (lähde: Etelä-Pohjanmaan Ely-keskus, pohjavesialueiden uudelleenluokitus- ja rajausaineisto 2023)

	Isojoki	Karijoki	Kauhajoki	Teuva
Pohjavesialueiden lukumäärä, kpl	19	6	25	12
- joista 1 lk:n alueita, kpl	4	5	22	10
Kokonaispinta-ala, km ²	62,63	2,48	197,07	27,47
Muodostumisaluetta, km ²	35,43	1,44	70,71	15,75

Vuonna 2023 päivitetystä pohjavesialueiden riskiluokittelusta on lähes kaikki alueen pohjavesialueet luokiteltu tilaltaan hyväksi. Lisäselvitystä ja seuranta vaativia pohjavesialueita ovat Kauhajoen Keltamäen ja Hyypänmäen pohjavesialueet.

Kuva 1: Pohjavesialueet:

Taulukko 8: Vesilaitosten ottama pohjavesi vuonna 2013. (Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen alueen pohjavesien toimenpideohjelma 2016-2021)

	Vedenottamoita	Otettava vesimäärä vuonna 2013, m ³	Vesimäärä vuorokaudessa, m ³
Isojoki	8	117 650	322
Karjajoki	4	45 226	124
Kauhajoki	31	5372 831	14 720
Teuva	18	1096 986	3 005

1.5 Suojelualueet

Suupohjassa sijaitsee kaksi kansallispuistoa, jotka ovat Lauhanvuoren ja Kauhanevan-Pohjankankaan kansallispuistot. Pinta-alaltaan suurimmat luonnonsuojelualueet ovat keskittyneet suoluonnon suojelemiseen sekä jokiluonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen. Alueella on myös arvokasta harjuluontoa, jota pyritään säilyttämään lähinnä harjensuojeluohjelmaa noudattamalla. Vanhojen metsien ja lehtojen suojelukohteet ovat pienialaisia.

Taulukko 9: Alueella sijaitsevat Natura 2000 –suojeluverkoston kohteet:

Alueen nimi	Sijaintikunnat	pinta-ala, km ²	toteuttamistapa
Haapakeidas	Isojoki (Honkajoki, Siikainen)	57,79	LsL
Lapväärtinjokilaakso	Kauhajoki, Isojoki, Krs, Karjajoki	2,34	LsL, VL
Lassinharju	Isojoki	0,67	LsL
Kodesjärvi	Isojoki	1,40	LsL
Hanhikeidas	Isojoki	9,34	LsL
Lauhanvuori	Isojoki, Kauhajoki, Honkajoki	49,92	LsL
Karvian luomat	Kauhajoki (Karvia)		ML, VL
Karvianjoen kosket	Kauhajoki (Honkajoki)		LsL, ML, VL
Ylimysjärvi	Kauhajoki	1,25	LsL
Iso Koihnanneva	Kauhajoki	13,90	LsL
Iso Kaivoneva	Kauhajoki	5,84	LsL
Mustasaarenneva	Kauhajoki, Jalasjärvi	7,24	LsL
Kauhaneva-Pohjan kangas	Kauhajoki (Karvia, Honkajoki)	68,65	LsL, MRL, MaL, ML, VL
Pässinrämäkkä	Teuva	0,60	LsL
Kurpanneva	Teuva, Kurikka	3,95	LsL
Varisneva	Teuva	2,78	LsL
Lutakkoneva	Teuva	4,55	LsL
Harjaisneva-Pilkoonneva	Teuva	6,91	LsL

LsL=Luonnonsuojelulaki, VL=Vesilaki, MRL=Maankäyttö- ja rakennuslaki, ML=Metsälaki, MaL=maa-aineslaki

Natura2000 –kohteiden lisäksi alueella on yksityismaille sekä myös valtion maille perustettuja luonnonsuojelualueita sekä vapaaehtoiseen suojeluun perustuvia Metso-kohteita. Lisäksi voidaan myös mainita Hyypänjokilaakso, joka on valtakunnallisesti merkittävä maisema-alue.

2 PILAANTUMISEN VAARAA AIHEUTTAVAT TOIMINNOT JA YMPÄRISTÖN PILAANTUMISRISKIT

Ympäristön pilaantumisella tarkoitetaan lainsäädännössä sellaista päästöä, jonka seurauksena aiheutuu 1) terveyshaittaa, 2) haittaa luonnolle ja sen toiminnoille, 3) luonnonvarojen käyttämisen estymistä tai melkoista vaikeutumista; 4) ympäristön yleisen viihtyisyyden tai erityisten kulttuuriarvojen vähentymistä, 5) ympäristön yleiseen virkistyskäyttöön soveltuvuuden vähentymistä, 6) vahinkoa tai haittaa omaisuudelle taikka sen käytölle tai 7) muu näihin rinnastettava yleisen tai yksityisen edun loukkaus. Päästö voi olla ihmistoiminnasta aiheutuva aineen, energian, melun, värinän, säteilyn, valon tai hajun päästämistä tai johtamista veteen, ilmaan tai maaperään.

Ympäristönsuojelulaissa on lueteltu sellaiset ammattimaiset tai laitospaikkaiset toiminnot, joiden tiedetään voivan aiheuttaa ympäristön pilaantumisen vaaraa ja näiltä toiminnoilta edellytetään toimintaansa sen vuoksi ympäristölupaa. Lisäksi myös muut vähäisemmät tai mainitsemattomat toiminnot voivat aiheuttaa ympäristön pilaantumisen vaaraa ja näiltä toiminnoilta voidaan edellyttää ympäristölupaa harkintaperusteisesti silloin kun kyseisestä toiminnasta voi aiheutua pohjaveden tai pintavesien pilaantumista tai naapureille kohtuutonta rasitusta tai haittaa.

Keskeiset ympäristön pilaantumisen riskit liittyvät alueella maaperään, pinta- ja pohjavesiin, asutuksen osalta viihtyisyyden vähenemiseen sekä luonnonympäristön tilan heikkenemiseen.

2.1 Toiminta pohjavesialueella

Suupohjan alueella merkittävin pilaantumisen riskiä kasvattava tekijä on pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan sijaitseminen pohjavesialueella. Ympäristönsuojelulain pohjaveden pilaamis- ja muuttamiskiello on ehdoton.

Pohjavesialueilla pilaantumisriskiä voivat aiheuttaa, jos toiminta ei ole hallittua:

Asutus

- jätevedet, maanalaiset öljysäiliöt, lämpökaivot ja -putkistot

Maa-ainestenotto

- luvaton tai hallitsematon otto, kotitarveotto
- vanhat maisemoimattomat ottoalueet, pohjavesilammikot
- öljytuotteiden käsittely tai säilytys ja konerikot
- jätteet ja varastointi
- ilkivalta
- alueelle soveltumaton toiminta, kuten moottori- ja ammutaharrasteet

Maatalous

- kemialliset lannoitteet ja karjanlannan käyttö lannoitteena
- torjunta-aineiden käyttö

- lannan varastointi
- jätevedet, kuten maito- ja eläinhuonevedet, puristonesteet
- kemikaalien ja polttoaineiden säilytys, käsittely ja kuljetus
- peltojen raivaaminen ja kuivatus

Liikenne

- vaarallisten aineiden kuljetus ja onnettomuudet
- tiesuola
- teiden rakentaminen
- hallitsematon maastoliikenne

Yritystoiminta

- päättäneet toiminnot, kuten entiset polttonesteiden myyntipaikat, romuttamot
- olemassa oleva yritystoiminta, kuten polttonesteiden jakelu, työkonevarikot, turvetuotanto, maalaamot, korjaamot, tuulivoimalat ym.

Muu toiminta

- ampumaradat
- muuntamot
- hautausmaat
- pohjavedenotto
- entiset kaatopaikat
- roskaantuneet alueet
- ojitukset, maanrakennus

Kaikki pohjavesialueilla tapahtuva toiminta ei edellytä ympäristö- tai vesitalouslupaa. Asutuksen aiheuttamia pohjavesiriskejä hallitaan rakennusluvilla ja kaavoituksella. Maa-ainestenoton vaikutukset huomioidaan maa-ainesuojissa. Liikenteeseen liittyviä riskejä hallitaan liikenteeseen liittyvillä luvilla, katsastuksilla, suunnittelulla ja pohjavesien suojaustoimenpiteillä. Eläinsuojien osalta ja osaan yritystoimintaa voidaan soveltaa ympäristölupamenettelyä. Ojitukset edellyttävät vähintäänkin ojitusilmoitusta, jonka perusteella voidaan harkita vesitalousluvan tarvetta.

2.2 Vesistöjen tilaan vaikuttava toiminta

Vesistöjen tilaan vaikuttavia toimintoja ovat sellaiset toiminnot, joista on mahdollista päästä ympäristöön vesistöissä haitallisesti vaikuttavia aine- tai energiapäästöjä. Tyypillisesti vesistöihin haitallisesti vaikuttavia ovat ravinnevalumat, kemikaali- ja öljypäästöt, jätevedet, kiintoaine- ja humuskuormitus, pohjavesipurkaumien väheneminen sekä vesistöjen muuttaminen, kuten ruoppaukset, patoaminen, jne.

Suupohjan alueella sijaitsee sekä Kyrönjoen vesistöalue sekä Isojoen-Lapväärtinjoen ja Teuvanjoen vesistöalueet. Alueella huomioitava toimenpideohjelma on Vesienhoidon toimenpideohjelma 2022–2027 Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa ja Keski-Pohjanmaa. Toimenpideohjelman tavoitteena on estää vesien tilan heikkeneminen ja saavuttaa vesien hyvä tila. Toteuttamisen keinoina ovat pinta- ja pohjavesien suojeleminen, parantaminen ja ennallistaminen.

3 VALVONTAKOhteet

3.1 Ympäristöluvan ja ilmoituksenvaraiset sekä ympäristönsuojelulain mukaan rekisteröitävät valvontakohteet

Suunnitelmallisen valvonnan ensisijaisia kohteita on ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttava toiminta, joka on ympäristöluvanvaraista, ilmoituksenvaraista tai ympäristönsuojelulain mukaisesti rekisteröitävää toimintaa. Ympäristöluvanvarainen toiminta

on määritelty ympäristönsuojelulain 27, 28 ja 30 §:issä, ilmoituksenvarainen toiminta ympäristönsuojelulain 115a§:ssä ja rekisteröitävä toiminta ympäristönsuojelulain 116 §:ssä. Toimivaltajaottelusta valtion ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen välillä on säädetty asetuksessa ympäristönsuojelusta ja sen muutoksessa (584/2017). Vuonna 2019 voimaan astunut ilmoitusmenettely siirtää ympäristölupamenettelyn piiristä useita toimintoja ilmoitusmenettelyn piiriin, kuten eläinsuojat, sahat, varikot, kemikaalivarastot, viemäriverkoston alueella sijaitsevat rehu- ja elintarviketeollisuuslaitokset ja vähäiset ampumaradat, joissa ei ole haulikkoammuntaa.

Suurin valvontakohteiden ryhmä on eläinsuojat ja niistä valtaosa on maidontuotantotiloja. Myös nautakasvattamoja ja sikaloita löytyy, mutta siipikarjan ammattimainen pito on vähäistä. Eläinsuojien määrä on kuitenkin ollut laskussa.

Muissa kohteissa suurimmat ryhmät muodostavat kallionlouhinta ja kivenmurskaus, ammattimainen tai laitospäinen jätteenkäsittely ja polttonesteiden jakeluasemat. Lisäksi alueeltamme löytyy valvottavia elintarvikkeiden jalostuslaitoksia (perunankäsittely), ampumaratoja, moottoriurheiluratoja, ulkona olevia suihkupuhaluspaikkoja, 5-25 MW:n energiantuotantolaitoksia, naapurussuhdelain perusteella luvan saaneita kohteita, betonituotetehdas, sahalaitos ja pieneläinten polttolaitos.

3.2 Maa-ainestenoton valvontakohteet

Maa-ainestenoton valvonta siirtyi maa-aineslain muutoksen vuoksi 1.7.2016 alkaen kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtäväksi.

3.3 Maa-ainesten ottamislupien valvonta

Maa-ainestenottoa säädelään maa-aineslain mukaisella lupamenettelyllä. Kalliokiviainesten ottamisalueille lisäksi käsitellään ympäristölupa kallion louhinnalle ja murskaus-toiminnalle, jos ne yhdessä tai erikseen kestävät yli 50 päivää. Kivenmurskaus pohjavesialueella edellyttää ympäristölupaa. Ympäristönsuojelulain muutos mahdollistaa maa-aineslupan ja ympäristölupan käsittelyn yhteismenettelyllä silloin, kun lupa-asiat tulevat vireille yhtä aikaa. Lakimuutoksen myötä maa-ainestenottamislupia ja samalle alueelle sijoitettavia louhinnan ja murskauksen ympäristölupia voidaan valvoa samanaikaisesti, jolloin vältetään useilta tarkastuksilta ja valvonnan päällekkäisyyksiltä.

Maa-ainesten ottamislupia valvotaan maastossa tehdyillä aloituskokouksilla, valvontatarkastuksilla ja -käynneillä sekä lopputarkastuksilla. Lupavalvontaa ovat myös vuosilmoitusten käsittely, vakuuksien ja pohjaveden pinnan- ja laaduntarkkailutulosten käsittely.

Taulukko 10: Vuonna 2024 voimassa olevat maa-ainesluvut ja niiden ottomäärät:

	Lupia yhteensä,	joista yhteisluvallisia	Lupien sallima ottomäärä m³/vuosi
Isojoki	12	3	170 800
Karjajoki	2	2	21 400
Kauhajoki	39		564 300
Teuva	6	1	107 000
Yhteensä	59	6	863 500

Maa-ainesten ottamistoiminta vaihtelee rakentamisen tarpeiden mukaan. Nykyaikainen rakentamistapa suosii enenevässä määrin kalliokiviainesten käyttöä.

3.4 Maa-ainestenoton yleinen valvonta

Maa-ainesten oton valvontaan liittyy myös luvattoman maa-ainesten ottotoiminnan tai kotitarveottamisen valvontaa. Kotitarveotosta tulee tehdä ilmoitus silloin, kun maa-ainesta on otettu tai on tarkoitus ottaa 500 m³. Kotitarveotossa tulee huomioida samat asiat kuin luvanvaraisessa otossa eli maa-ainesten otolta suojellut alueet, pohjavesien suojelu, suojaetäisyydet naapuritiloihin ja teihin, ottamisen maisemointi ja metsitys, ottamisen turvallisuus, öljytuotteiden, jätteiden ja ylijäämämaiden käsittely ym. Maa-ainesten ottaminen, joka ei ole kotitarveottoa tai siihen ei ole haettu lupaa, on luvatonta ottoa, joka ei ole laillisessa tilassa.

Kotitarveottoa ja luvatonta ottoa valvotaan luvallisen maa-ainestenoton valvonnan ja muun valvonnan yhteydessä. Maa-ainestenottopaikkoja kartoitetaan ja valvotaan mm. ilmakuvien avulla. Valvonnan helpottamiseksi kartoitetaan kotitarveoton sijaintipaikat.

3.5 Jätelain mukaiset rekisteröitävät jätehuollon valvontakohteet

Jätteen ammattimaisesta keräystoiminnasta, jolta ei edellytetä ympäristölupaa, on tehtävä ilmoitus alueen ELY-keskukselle jätehuoltorekisteriin merkitsemistä varten. Keräystoiminnalla tarkoitetaan mm. keräyspisteiden ja vastaanottopaikkojen sijoittamista. Jätteiden ammattimainen kuljetustoiminta edellyttää ilmoitusta valtion viranomaiselle.

Jätteiden keräystoimintaa on valvottava määräajoin asianmukaisilla tarkastuksilla. Jätehuollon valvontasuunnitelma sisältyy ympäristönsuojelun valvontasuunnitelmaan.

Taulukko 11: Jätteen keräystoiminta Kauhajoen kaupungin ympäristöpaleluiden valvonta alueella:

Toimija	Kerättävät jätelajit
Kuntien jäteyhtiön ylläpitämät keräyspisteet (ekopisteet)	Lasi- ja metallipakkaukset (pienmetalli), paperi
Tuottajayhteisöjen ylläpitämät keräyspaikat (mm. Rinki-ekopisteet)	Paperi, kartonki, metalli- ja lasipakkaukset, pakkausmuovi

3.6 Jätehuollon yleinen valvonta

3.6.1 Jätelain 124 §:n vaarallista jätettä tuottavat laitokset ja yritykset

Jätelain 124 §:n mukaisesti jätehuollon valvontaviranomaisen on määräajoin asianmukaisesti tarkastettava sellaiset laitokset ja yritykset, joiden toiminnassa syntyy vaarallista jätettä. Osa näistä toimijoista on ympäristöluvanvaraisia tai rekisteröinnin piirissä, jolloin niiden vaarallisten jätteiden jätehuolto tulee valvotuksi osana ympäristölupa- tai rekisteröinnin valvontaa. Sama koskee myös sellaisia toimijoita, joilla on valtion viranomaisen käsittelemä ja valvoma ympäristölupa tai jotka on rekisteröity ELY-keskuksen taholta jätehuoltorekisteriin jätteen ammattimaisena kuljetus- tai välitystoimintana.

Ympäristöluvan ja rekisteröinnin ulkopuolella on joukko pienempiä toimintoja, joissa syntyy vaarallista jätettä. Näitä toimijoita ei ole kartoitettu Kauhajoen kaupungin ympäristöpalveluiden valvonta alueella. Jätelaki ei edellytä, että vaarallista jätettä tuottavien laitosten tai yritysten valvonta sisällytetään jätehuollon valvontasuunnitelmaan, mutta toisaalta ne pitäisi lain mukaan määräajoin asianmukaisesti tarkastaa.

Mahdollisuuksien mukaan pyritään kartoittamaan toimintoja, joissa muodostuu vaarallista jätettä ja laatimaan niistä valvontarekisteri.

3.6.2 Rakennus- ja purkutöiden jätteiden valvonta

Rakennuksen purkamiselta edellytetään maankäyttö- ja rakennuslain mukaista purkamislupaa tai ilmoitusta, jonka käsittelee rakennusvalvontaviranomainen. Yleensä purkuilmoituksen tai -lupahakemuksen yhteydessä täytetään lomake, jossa on suunnitelma, mitä jätettä muodostuu ja miten ne käsitellään. Halutessaan rakennusvalvontaviranomainen konsultoi ympäristönsuojelua.

Rakennusten purkamiset eivät tule ympäristönsuojeluviranomaisen tietoon erikseen, ellei niistä ole pyydetty esim. lausuntoa. Jos kyseessä on yksityishenkilö, joka purkaa tai remontoi oman rakennuksensa, jätteet ovat kunnan vastuulle kuuluvaa yhdyskuntajätettä ja ne tulee toimittaa jätehuoltomääräysten mukaisesti kuntien omistaman jätehuoltoyhtiön osoittamaan vastaanottoaikaan. Jos purkaminen tai remontti on yrityksen vastuulla ja jätteet on luovutettu yritykselle, on yrityksen huolehdittava jätteistä. Yritys voi toimittaa jätteet haluamaansa ympäristöluvalliseen paikkaan, mutta kuljettamisessa on käytettävä kyseisen jätteen osalta jätetiedostoon merkittyä kuljetusyritystä.

Rakennusten purkutöiden jätteiden valvontaa suoritetaan muun valvonnan yhteydessä ja haittailmoitusten perusteella. Valitettavasti vuosittain tulee haittailmoituksia maastoon viedyistä rakennus- ja purkujätteistä.

3.6.3 Jätteiden hyödyntämisen valvonta maanrakentamisessa

Eräiden jätteiden, kuten betonin, tiilen ja tuhkien, hyödyntäminen maanrakentamisessa on mahdollista, mikäli se tehdään valtioneuvoston asetuksen eli ns. MaRa-asetuksen mukaisesti. Jätteiden hyötykäyttö edellyttää, että hyödyntämispaikalla on laissa säädetty suunnitelma tai rakentamislupa ja tehty ilmoitus hyötykäytöstä ELY-keskukseen. ELY-keskus merkitsee ns. MaRa-ilmoituksen ympäristönsuojelun tietojärjestelmään, jos ilmoitus täyttää asetuksen vaatimukset ja merkitseminen annetaan tiedoksi kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. MaRa-kohteita valvotaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisten toimesta muun valvonnan yhteydessä ja havaituista poikkeamista ilmoitetaan ELY-keskukselle. ELY-keskus valvoo myös jätteiden kuljetuksia. Kuljetusyritysten, jotka kuljettavat jätteitä, tulee rekisteröityä ympäristönsuojelun tietojärjestelmään/ jätereisteriin.

3.6.4 Jätehuoltomääräysten ja jätehuoltoon liittymisen valvonta

Jätehuollon valvonta kunnassa pitää sisällään jätehuoltomääräysten ja roskaantumisen valvontaa. Roskaantuneille alueille tehdään tarkastuksia yleensä yleisöilmoitusten perusteella. Jos maanomistajan kanssa ei saada sovittua alueen siivoamisesta, voidaan hänelle antaa siivouskehotus ja sen jälkeen voidaan antaa määräys alueen siistimisestä.

Merkittävä osa jätehuoltomääräysten valvonnasta on jätehuoltoon liittymisen valvontaa. Kiinteistökohtaisen jätteenkuljetuksen ulkopuolelle jääneitä kotitalouksia on pystytty valvomaan vain lähinnä haittailmoitusten perusteella, esim. jos naapuri tai joku muu on ilmoittanut, että roskapusseja kerääntyy tontille.

Kotitalouden jätehuollon laiminlyöntejä koskevia asioita tulee vireille myös jäteasiamiehen kautta. Hän siirtää kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle toimenpiteitä varten jätehuoltomääräysten rikkomistapaukset, eli lähinnä niiden yhteystiedot, jotka eivät ole kehotuksista huolimatta liittyneet asianmukaisesti jätehuoltoon.

3.7 Muu ympäristönsuojelun valvonta

3.7.1 Suunnitelmallisen valvonnan ulkopuolelle jäävät toiminnot

Luvanvaraisuuden ja rekisteröinnin ulkopuolelle ja siten myös suunnitelmallisen valvonnan ulkopuolelle jää joukko pienempiä toimintoja, joihin voi liittyä ympäristön pilaantumisen vaaraa. Toiminnoissa voi muodostua vaarallisia jätteitä, jolloin niitä tulisi

tarkastaa jätelain mukaisesti tai toiminnassa saatetaan käyttää kemikaaleja, jolloin sovelletaan kemikaalilakia sekä REACH-, biosidi- ja POP-asetuksia. Toimivalta kemikaalien osalta määräytyy kunnan ja ELY-keskuksen välillä ympäristönsuojelulain mukaisesti.

Lupa- ja rekisteröintivelvollisuuden ulkopuolelle jääviä pieniä ammattimaisia tai laitospäisiä toimintoja, joissa mahdollisesti käsitellään vaarallisia jätteitä, vaarallisia kemikaaleja, polttoaineita tai niistä voi aiheutua päästöjä vesiin tai maaperään, ovat mm:

- eläinsuojat, joiden eläinmäärä on alle lupa- tai ilmoitusrajan
- auto- ja konekorjaamot
- kone- ja metallipajat
- maalaamot
- auto- ja työkonevarikot
- jätevesien yhteispuhdistamot
- pienet polttolaitokset
- turpeen kotitarveotto

Toimintoja voidaan ottaa tarvittaessa riskinarvioinnin perusteella suunnitelmallisen valvonnan valvontakohteiksi. Näiden valvonnasta ei voida periä maksua samalla tavalla kuin ympäristölupa- ja ilmoitus/rekisteröintivelvollisista kohteista. Myös voidaan tarpeen mukaan joinain vuosina ottaa valvontakampanjaksi jokin kohderyhmä.

3.7.2 Ympäristönsuojelulain kertaluonteisen toiminnan ilmoitusmenettely ja muu kuin ympäristönsuojelulain tai maa-aineslain mukainen lupamenettely

Taulukko 11: Toimintoja, joille edellytetään ennakkovalvontana ympäristönsuojelulakiin perustuva kertaluonteinen ilmoitus tai muu kuin ympäristönsuojelulain tai maa-aineslain mukainen lupa:

Toiminta	Ilmoitus tai lupa
Häiritsevää, tilapäistä melua tai tärinää tuottava toiminta	Meluilmoitus
Määräaikainen koetoiminta	Koetoimintailmoitus
Maa- ja puutarhatalouden ilmoitukset	Aumausilmoitus Ilmoitus lannanlevityksestä poikkeustilanteessa
Poikkeuksellinen tilanne toiminnassa päästöjen ja jätteiden muodostumisen kannalta	Poikkeuksellisen tilanteen ilmoitus
Määräaikaisen vapautuksen hakeminen jätevesien käsittelyvaatimuksista ranta- tai pohjavesialueella.	Poikkeamishakemus
Jätehuoltomääräyksistä poikkeaminen, öljysäiliöiden maahan jättäminen.	Poikkeamishakemus
Moottoriajoneuvojen tai moottorikäyttöisten vesikulkuneuvojen harjoittelu tai kilpailu maastossa tai vesialueella	Maastoliikennelain mukainen lupahakemus, vesiliikennelain mukainen lupahakemus

Tilapäinen tai pysyvä leirintäalue	Leirintäaluelupa
Luonnonmuistomerkin rauhoittaminen tai rauhoituksen lakkauttaminen	Hakemus luonnonmuistomerkin rauhoittamiseksi tai rauhoituksen lakkauttamiseksi

Vuosittain eniten ilmoitetaan lannan varastoinnista aumassa (aumausilmoitukset). Niitä tulee marras-maaliskuussa vuosittain noin 30 kpl. Meluilmoituksia tulee muutamia ke-säisin, lähinnä äänentoistolaitteiden käytöstä ulkosalla (konsertit ym. tapahtumat). Poikkeamishakemuksia käsitellään vuosittain 10–15 kpl. Muita lupia ja ilmoituksia kä-sitellään vuosittain yhteensä 1-5 kpl.

Ilmoitukseen tai lupaan liittyviä tarkastuksia tehdään muun valvonnan yhteydessä tai jos niistä tulee haittailmoituksia.

3.7.3 Ympäristönsuojelun haittailmoitukset

Kehotuksia ja yksittäisiä määräyksiä annetaan tietoon tulleissa tapauksissa mm. savu, haju- ja meluhaittojen vähentämiseksi, asianmukaisen jätehuollon järjestämiseksi sekä pinta- ja pohjavesien sekä maaperän pilaantumisen ehkäisemiseksi.

Haittailmoituksen voi tehdä haitankärsijä, muu henkilö tai toinen viranomaisen suulli- sesti, puhelimitse, sähköpostilla tai kirjeellä. Tarkastaminen on ympäristönsuojeluviran- omaiselle keskeinen asian selvittämisen keino. Tarkastus on pääsääntöisesti tarpeen tehdä ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavan onnettomuuden, haitasta tehdyn ilmoituksen, lupamääräysten noudattamatta jättämisen tai muun vastaavan seikan vuoksi.

Kehotuksen tai määräyksen antaminen edellyttää, että viranomaisen myös valvoo keho- tuksen tai määräyksen noudattamista.

3.7.4 Haja-asutuksen jätevesien käsittelyn valvonta

Ympäristönsuojelulain ja hajajätevesiasetuksen mukaan ennen vuotta 2004 rakennettu- jen kiinteistöjen jätevesijärjestelmien tulee täyttää jäteveden käsittelylle asetetut vaati- mukset siirtymäaikaisten puitteissa. Luokitelluilla pohjavesialueilla tai alle 100 m:n etäi- syydellä vesistöistä sijaitsevilla kiinteistöillä jätevesijärjestelmien tuli olla kunnossa vii- meistään 31.10.2019. Muilla alueilla sijaitsevien jätevesien käsittelyjärjestelmien on saatettava puhdistusvaatimukset täyttävään kuntoon muun remontin yhteydessä. Auto- maattisesti vapautettuja korjausvelvollisuudesta ovat kiinteistöt, joiden omistaja tai hal- tija on syntynyt ennen 9.3.1943 edellyttäen, että jätevesijärjestelmästä ei aiheudu ym- päristön pilaantumisen vaaraa, tai jos kiinteistöllä muodostuu jätevesiä erittäin vähän (kantovesi). Muilla on mahdollisuus hakea määräaikaista vapautusta esim. korkean iän tai sosiaalisen suoritusasteen perusteella, jos kuormitus on muutoin vähäistä.

Jätevesien käsittelyjärjestelmän uudistaminen edellyttää kunnan rakennusviranomai- selta haettavaa toimenpidelupaa. Järjestelmän rakentamisen valvonta on siten raken- nusvalvontaviranomaisella. Ympäristönsuojeluviranomainen valvoo jätevesijärjestel- mien jätevesipäästöjä muun valvonnan yhteydessä silloin, kun tarkastuksia tehdään haja-asutusalueella sijaitseviin yrityksiin. Kotitalouksien jätevesijärjestelmien ympäris- tövaikutusten valvonta voi tulla vireille haittailmoitusten kautta tai muun valvonnan yh- teydessä, jos havaitaan jätevesistä ympäristön pilaantumisen vaaraa. Haja-asutuksen jätevesien käsittelyä valvotaan riskiperusteisesti. Valvontaa voidaan kohdistaa tietyille, valituille alueille riskiperusteisesti. Korkeimman riskin muodostavat pohjaveden muo- dostumisalueella sijaitseva asutus tai arvokkaan, pilaantumisherkän vesistön

tuntumassa oleva asutus. Ympäristönsuojeluviranomainen voi kehotuksen jälkeen käynnistää asiassa hallinnolliset pakkotoimet laiminlyönnin oikaisemiseksi.

Puhdistamisvelvollisuuksista poikkeamiseen voi hakea määräaikaista vapautusta. Hakemukset käsitellään ja niistä tehdään hallintopäätös. Päätöksistä voidaan periä maksua.

3.8 Vesilain valvonta

Vesilain mukaisista asioista kuntien ympäristönsuojeluviranomaisten ratkaistavaksi tulevat lähinnä ojituksiin liittyvät erimielisyydet. Kunnan ympäristönsuojelussa ojaerimielisyyksiä ratkotaan silloin kun hyödynsaajia on alle kolme. Muussa tapauksessa oja-asia ratkaistaan ojitustoimituksessa. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisessa tehtyihin ojituspäätöksiin ja sopimukseen liittyy myös siten valvontaa. Tapauksia on käsiteltävänä verrattain harvoin, johtuen siitä, että hyödynsaajia on usein kolme tai enemmän, jolloin asia kannattaa neuvotella ilman hallintopäätöstä. Tarvittaessa ympäristönsuojeluviranomainen voi toimia neuvottelussa sovittelijana ja muistion laatijana.

Vesilain yleisiä valvontaviranomaisia ovat valtion valvontaviranomainen (ELY-keskus) ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Valvontavastuu on vesilaissa jakamaton. Valtion valvontaviranomainen valvoo valtion viranomaisen (Aluehallintoviraston) antamia vesitalouslupia ja päätöksiä sekä ELY-keskukseen tehtyjä pohjavedenotto- ja ojitusilmoituksia. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle tai sen määräämälle viranhaltijalle on annettu vesilain mukaiset oikeudet saada tietoja, tehdä tarkastuksia, kulkea toisen alueella, ottaa näytteitä, päästä paikkaan, jossa toimintaa harjoitetaan sekä tarkkailla toiminnan vaikutuksia. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella on myös oikeus antaa kehotuksia, joissa kehoitetaan lopettamaan vesilain säännösten tai määräysten vastainen menettely, ja laittaa vireille hallintopakkoasia valtion viranomaisessa tai tehdä ilmoitus poliisille esitutkintaa varten. Käytännössä kunnassa vesilain mukaista valvontaa suoritetaan muiden tehtävien ohessa havainnoimalla. Vesilain mukaisia kohteita ovat pohjavedenotot, vesirakennuskohteet ja ojitus. Näistä kohteista ei ole tarkempaa tilastoa. Ojitusilmoituksista tehdyt lausunnot tulevat ELY-keskuksesta tiedoksi kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle.

3.9 Vesihuoltolain valvonta

Vesihuoltolain mukaisia valvontaviranomaisia toimialoillaan ovat ELY-keskus, kunnan terveydensuojeluviranomainen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen valvoo, että vesihuoltolaitoksen hyväksytyllä toiminta-alueella oleva liittymisvelvollisuuden omaava kiinteistö liitetään vesihuoltolaitoksen vesijohtoon ja viemäriin. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen myöntää hakemuksesta toistaiseksi voimassa olevan tai määräaikaisen vapautuksen liittymisvelvollisuudesta siihen oikeutetuille. Vapautuspäätökseen liittyy valvontaa. Liittymisen valvonta tulee vireille lähinnä vesihuoltolaitoksen tai kunnan aloitteesta tai haittailmoituksen kautta.

3.10 Valtion viranomaisen ympäristönsuojelun valvontakohteet

Alueellinen ELY-keskus valvoo alueella valtion viranomaisen valvontatoimivaltaan kuuluvia toimintoja ja laitoksia. Valtion viranomaisen valvottavia ympäristölupakohteita alueellamme ovat turvetuotantoalueet, joita on kymmeniä. Seuraavaksi eniten on eläinsuojia, mutta suurin osa ELY:n valvomista eläinsuojista siirtyi kuntien valvottavaksi vuoden 2020 alusta lainsäädäntöön tehdyn tehtäväjaon muutoksen myötä. ELY-keskuksen valvontaan jäävät enää suurimmat ns. direktiivilaitokset. Muita ELY-keskuksen valvontaan kuuluvia ympäristölupakohteita alueellamme ovat kuntien jätevedenpuhdistamot ja suurimmat teollisuuslaitokset ja jätteenkäsittelylaitokset.

Muita ELY-keskuksen valvomia ympäristönsuojelulakiin perustuvia kohteita ovat jätteen hyödyntäminen maanrakentamisessa sekä pilaantuneisiin maa-alueisiin liittyvä valvonta.

4 VALVONNAN VOIMAVARAT JA KEINOT

4.1 Valvonnan henkilöstövoimavarat

Kauhajoen kaupungin, Teuvan, Isojoen ja Karijoen kuntien ympäristönsuojelun valvontaviranomaisena toimii kuntien yhteinen ympäristölautakunta. Vastuukunta Kauhajoki valitsee lautakuntaan 5 jäsentä, Isojoki 1 jäsenen, Karijoki 1 jäsenen ja Teuva 3 jäsentä. Ympäristölautakunnan esittelijänä toimii ympäristöpäällikkö. Ympäristölautakunnalle kuuluu myös ympäristöterveydenhuollon terveydensuojelu- ja elintarvikeviranomaiselle kuuluvaa päätösvaltaa. Ympäristölautakunta on delegoinut ympäristönsuojelun tehtäviään ympäristönsuojelun viranhaltijoille. Ympäristönsuojelun henkilöstö on 3 vakituista viranhaltijaa.

Ympäristötarkastajien työajasta noin puolet 50 % on laillisuusvalvontaa, joka pitää sisällään erilaisten lupa- ja ilmoitusasioiden käsittelyn sekä yleisöilmoitusten ja asiakkaiden vireille laittamien valitusasioiden ja esille tulleiden ympäristönsuojelun ja jätehuollon rikkomistapausten käsittelyn.

Muusta ympäristötarkastajien työajasta noin 30 % kuluu lausuntojen antamiseen, neuvontaan, ohjeistukseen, hallintoon, kehittämiseen, suunnitteluun ja vähäiseen ympäristön tilan seurantaan, kouluttautumiseen ja tiedonhankintaan. Ympäristötarkastajien työajasta säännölliseen valvontaan on käytettävissä 20 % työajasta.

4.2 Valvonnan keinot

Valvonnan keinoja ovat ennen toiminnan aloittamista haettavat luvat, rekisteröinnit ja ilmoitusmenettelyt (ns. ennakkovalvonta). Valvontaa on myös se, että valvotaan, että luvat ja ilmoitukset tehdään ennen toiminnan aloittamista. Tietoa uusista toimijoista saadaan muilta viranomaisilta, päättäjiltä ja tiedotusvälineistä kuten sanomalehdistä ja internetistä sekä sosiaalisesta mediasta. Oleellisena osana valvonnan keinona on neuvonta ja ohjaus.

Varsinaista toiminnan valvomista (eli jälkivalvontaa) on lupien, lupavelvollisten ja rekisteröityjen ja ilmoitusmenettelyiden valvonta. Niitä varten tulee olla ajan tasalla oleva kohderekisteri. Toimintoja valvotaan tarkastuskäynneillä ja toiminnanharjoittajien tekemistä raportoinneista kuten vuosi-ilmoituksista ja päästötarkkailuista (vesinäytteet, ilmapäästömittaukset, melumittaukset).

Ympäristön tilan valvomiseksi ympäristöviranomaisella on myös oikeus itse ottaa näytteitä, päästä laitoksiin ja toisen alueelle sekä tehdä tarkkailua sekä saada tietoja salassapitosäännösten estämättä toiminnanharjoittajilta ja muilta viranomaisilta.

Ympäristölautakunnan delegointipäätös on tehty 25.1.2023 § 5. Viranhaltijoille on annettu asioiden valmisteluvastuu sekä oikeudet tarkastusten tekemiseen ja tiedonsaantiin. Myös päätösasioita on siirretty viranhaltijoille mm. toiminnan rekisteröinti, ilmoitusasiat ja yksittäisten määräysten antaminen. Delegointien tarkoitus on joustavoittaa ja nopeuttaa asioiden käsittelyä.

Taulukko 12: Ympäristönsuojelussa viranhaltijoille delegoidut tehtävät:

Tehtävä	Laki, johon tehtävä perustuu
Valmistelee ympäristönsuojelussa ympäristölautakunnan päätöasiat.	Laki kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta, ulkoilulaki 18-26 §, luonnonsuojelulaki 26 ja 28 §
Käyttää tehtäviensä hoidon kannalta tarpeellista tiedonsaanti-, tarkkailu- ja tarkastusoikeutta ja on oikeutettu saamaan virka-apua muilta viranomaisilta tehtävänsä suorittamiseksi.	Laki kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta 11 §, ympäristönsuojelulaki 117 §, 187 §, jätelaki 122, 123 §, vesilaki 14:3 §, maa-ainelaki 14 §, ulkoilulaki 23 §
Valtuuttaa avustavan henkilön tiedonsaanti-, tarkkailu- ja tarkastustehtäviinsä.	Ympäristönsuojelulaki 173 §, vesilaki 14:3 §
Siirtää ympäristölupa-asian tarvittaessa aluehallintoviraston käsiteltäväksi.	Ympäristönsuojelulaki 36 §
Hyväksyy ympäristöluvassa ja maa-ainesten ottamisluvassa määrätyn vakuuden ja päättää vakuuden vapauttamisesta tai vähäisestä muuttamisesta tai lisävakuudesta.	Ympäristönsuojelulaki 61 § ja maa-ainelaki 12 §
Päättää ympäristöluvassa määrätyn tarkkailusuunnitelman hyväksymisestä ja muuttamisesta.	Ympäristönsuojelulaki 64, 65 §
Päättää ympäristöluvan määräyksen noudattamisen määräajan pidentämisestä.	Ympäristönsuojelulaki 91 §
Arvio ympäristöluvan muuttamisen tarpeen, jos ympäristöluvassa on määrätty lupamääräysten tarkistamisesta.	Ympäristönsuojelulain muutos 423/2015
Antaa päätöksen poiketa vähäisesti maa-ainesten ottamisluvassa hyväksytystä ottamissuunnitelmasta tai annetuista lupamääräyksistä.	Maa-ainelaki 16 § 2. Mom
Käsittelee rekisteröitävän toiminnan ilmoituksen ympäristönsuojelun tietojärjestelmään tai jätehuoltorekisteriin sekä määrää rekisteröinnistä suoritettavan maksun voimassa olevan maksutaksan mukaisesti.	Ympäristönsuojelulaki 117 §, jätelaki 100 §

<p>Antaa päätöksen erityisen häiritsevää melua ja tärinää tai koeluonteista toimintaa koskevasta ilmoituksesta.</p>	<p>Ympäristönsuojelulaki 118 - 119, 122 §</p>
<p>Ratkaisee jätevesien käsittelyä koskevat poikkeamishakemukset.</p>	<p>Ympäristönsuojelulaki 156 d §</p>
<p>Myöntää vapautuksen yleiseen vesijohto- ja viemäriverkkoon liittymisvelvollisuudesta.</p>	<p>Vesihuoltolaki 11 §</p>
<p>Antaa leirintäalueen alueen pitäjälle leirintäalueilmoituksen johdosta tarpeellisia määräyksiä tai kieltää tilapäisen leirintäalueen pitämisen sekä antaa huomautuksia leirintäalueen pitäjälle tai sulkee leirintäalueen määrääjäksi.</p>	<p>Ulkoilulaki 21,24,25, 26 §</p>
<p>Antaa yllättävässä, toiminnasta riippumattomassa poikkeuksellisessa tilanteessa kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvontaan kuuluvalla toiminnalla tarpeelliset määräykset ja hyväksyy ehdollisesti välttämättömän väliaikaisen poikkeuksen ympäristönsuojelulakiin tai jätelakiin perustuvasta velvollisuudesta.</p>	<p>Ympäristönsuojelulaki 120, 122, 123 §</p>
<p>Antaa kehotuksen säännösten tai lainvastaisen toiminnan lopettamiseksi tai laittaa vireille hallintopakkoasian rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaisemiseksi.</p>	<p>Ympäristönsuojelulaki 179 §, vesilaki 14:2 §</p>
<p>Antaa muuta kuin luvanvaraista tai rekisteröitävää toimintaa koskevan yksittäisen määräyksen ympäristön pilaantumisen tai roskaantumisen ehkäisemiseksi, sekä asianmukaisen jätehuollon järjestämiseksi.</p>	<p>Ympäristönsuojelulaki 180 §, jätelaki 125 §</p>
<p>Antaa kiireellisessä tapauksessa väliaikaisen kiellon tai määräyksen rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaisemiseksi tai keskeyttää väliaikaisesti ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan tai vesilaissa tarkoitetun ilmoituksenvaraisen ja ilmeisen lainvastaisen toiminnan.</p>	<p>Ympäristönsuojelulaki 182 §, jätelaki 126 §, vesilaki 14:11 §</p>
<p>Keskeyttää lain-, säädösten ja määräysten vastaisen maa-ainesten ottamisen.</p>	<p>Maa-aineslaki 15 §</p>

Tekee ilmoituksen valvottavansa lain rikkomisesta tai ympäristön turmelemisesta esitutkintaa varten poliisille.	Ympäristönsuojelulaki 188 §, vesilaki 14:2 § jätelaki 136, maa-ainelaki 18 §
Määrää toimenpiteestä aiheutuneen maksun voimassa olevan ympäristönsuojelun tai maa-ainemaksutaksan mukaisesti lukuun ottamatta niitä maksuja, jotka päätetään lautakunnassa päätöksenteon yhteydessä.	Ympäristönsuojelulaki 205 §, jätelaki 144 §, maa-ainelaki 23 §); ottaen huomioon mikroyrityksen valvonnasta perittävän maksun kohtuullisuuden (ympäristönsuojelulaki 206 §
Määrää mittauksista ja tutkimuksista aiheutuneiden kohtuullisten kustannusten maksajaksi tarkastetun paikan tai tuotteen haltijan.	Jätelaki 123 §
Myöntää jätehuoltomääräysten 16 §:n mukaisen poikkeuksen jättää käytöstä poistettu, puhdistettu ja tarkastettu polttonestesäiliö maan alle.	Jätelaki 91 §
Antaa lausunnon 1. jätehuoltoviranomaiselle poikkeuksen myöntämisestä jätehuoltomääräyksiin 2. rakennusvalvontaviranomaiselle rakennuslupa- ja suunnittelutarveratkaisuasioissa 3. kunnalle asemakaavaluonnoksesta tai -ehdotuksesta 4. muista asioista viranomaisille kiireellisessä tapauksessa sekä antaa toimialallaan lausunnon, vastineen tai kehotuksen, joka koskee lupa-asian käsittelyä, valvontaa tai lain tulkintaa	Laki kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta 6 §
Päätää ympäristönsuojeluviranomaisen asiakirjan antamisesta.	Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 14 §

Delegoinnin jälkeen ympäristölautakunnan päätösvaltaan ympäristönsuojelussa kuuluvat

- hallintopakon käyttäminen,
- valvontasuunnitelman hyväksyminen,
- ojitusta koskevan erimielisyyden ratkaiseminen vesilain 5 luvun 5 §:n mukaisissa oja-asioissa, sekä
- ympäristö- ja maa-aineluvista päättäminen,
- eläinsuojien ilmoituksista päättäminen,
- maastoliikennelain ja vesiliikennelain mukaisista luvista sekä maanomistajan suostumuksella yksityismaalla sijaitsevien luonnonmuistomerkkien rauhoittamisesta ja rauhoituksen lakkauttamisesta päättäminen.

Lautakunta antaa lausuntoja merkittävistä ympäristöön vaikuttavista suunnitelmista kuten yleiskaavaluonnoksista ja -ehdotuksista sekä kokousaikataulun puitteissa myös ympäristöön merkittävästi tai laajalti vaikuttavista valtion lupaviranomaisessa vireillä olevista lupahakemuksista.

4.2.1 Suunnitelmallinen valvonta

Suunnitelmallinen valvonta perustuu valvontasuunnitelmaan ja sen tarkoituksena on ehkäistä lain ja määräysten vastaista toimintaa ja haittojen syntymistä. Valvonta on pitkälti toiminnanharjoittajien kanssa keskustelua ja ohjausta. Valvontasuunnitelman tavoitteena on voimavarojen kohdentaminen riskiperusteisesti.

Taulukko 13: Suunnitelmallisen valvonnan keinoja ja niiden kehittämistoimenpiteitä:

<p>Luvat ja määräykset Lupapäätösten ja määräysten kehittäminen, niin että määräykset ovat selkeitä ja ymmärrettäviä</p>
<p>Neuvonta ja ohjaus Luvanhakijoiden, -haltijoiden ja ilmoitus/rekisteröintivelvollisten opastaminen ja ohjeistaminen niin, että heidän suunnitelmansa ovat selkeitä ja asiantuntevia, ja toiminnanharjoittajat ymmärtävät vastuunsa ja velvollisuutensa.</p>
<p>Tarkastukset Tarkastukset ovat säännönmukaisia, huolellisesti ja asiantuntevasti tehtyjä</p>
<p>Raportointi ja velvoitetarkkailu Toiminnanharjoittajilta edellytetään raportointia ja velvoitetarkkailujen hoitamista. Raportit ja velvoitetarkkailut tarkastetaan.</p>
<p>Valvonnan maksullisuus Valvonnan maksuissa kannustetaan toimimaan lain- ja määräysten mukaisesti. Laiminlyöntien valvonta ja niiden johdosta tehty ylimääräiset tarkastukset ovat maksullisia</p>
<p>Valvonnasta tiedottaminen Valvontasuunnitelman julkistamisella lisätään valvonnan läpinäkyvyyttä ja hyväksyttävyyttä. Valvontakampanjasta voidaan tiedottaa toimijoita ennakoon. Tiedottamisella on laiminlyöntien ja rikkomusten osalta ennaltaehkäisevää vaikutusta.</p>

4.2.2 Ennakoimaton valvonta

Ennakoimattomassa valvonnassa lain tai määräyksen vastainen ei-toivottu tilanne on jo yleensä tapahtunut tai vaarassa tapahtua ja valvonta kohdistuu tilanteen korjaamiseen ja ohjaamiseen oikeaan suuntaan. Hyvällä suunnitelmallisella valvonnalla voidaan vähentää ennakoimattoman valvonnan tarvetta, mutta ennakoimatonta valvontaa ei voida suunnitelmallisen valvonnan avulla kokonaan välttää. Osa toimijoista ei ole lupa/ilmoitusvelvollisuuden piirissä, niin että ennakkovalvonta olisi mahdollista.

Ympäristönsuojelulain 169 §:n mukaan, jos onnettomuuden, haitasta tehdyn ilmoituksen, luvan noudattamatta jättämisen tai muun seikan vuoksi on aiheutta olettava, että toiminnasta aiheutuu terveyshaittaa tai merkittävää ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa, valvontaviranomaisen on tarkastettava toiminta tai selvítettävä asia muulla asianmukaisella tavalla.

Ennakoimaton valvonta-asia voi tulla vireille viranomaisen omasta havainnosta, yleisöilmoituksena tai toiselta viranomaiselta. Valvonnan keinoja ovat tällöin tilanteen selvittäminen, tarkastukset, neuvonta ja ohjaus sekä kehotukset ja määräykset. Jos tilanne on vakava ja toiminnasta aiheutuu välitöntä vaaraa ihmiselle tai uhkaa aiheutua välittömiä ja huomattavia haittavaikutuksia ympäristölle eikä toiminnanharjoittaja ole ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin, voi viranhaltija ryhtyä välittömiin keskeyttämistoimiin ja saada siihen virka-apua poliisilta. Viimeisenä keinona laillisen tilanteen palauttamiseen ovat hallinnolliset pakkokeinot kuten uhkasakko, keskeyttämisuhka ja teettämisuhka, joista päättää ympäristölautakunta.

5 VALVONNAN JÄRJESTÄMINEN JA RISKINARVIOINTI

Ympäristönsuojelulaki edellyttää, että sitä valvovan viranomaisen on järjestettävä ympäristönsuojelulain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten valvonta niin, että se on laadukasta, säännöllistä, tehokasta ja perustuu ympäristöriskien arviointiin. Valvontaviranomainen voi asettaa tehtävät tärkeysjärjestykseen, jos se on välttämätöntä tehtävien hoitamiseksi asianmukaisesti. Ympäristönsuojelun valvontasuunnitelmassa on kuvattava valvonnan järjestäminen ja riskinarviointi

5.1 Ympäristölupa- ja rekisteröintivelvollisten valvonta

Ympäristölupa- ja rekisteröintivelvollisten toimijoiden valvonta pyritään suorittamaan tasavertaisesti toimialaa koskevia lakeja ja asetuksia noudattaen. Resurssien salliessa tarkastukset jaetaan viranhaltijoille lupaperustekohtaisesti niin että tarkastustoiminta on tehokasta ja yhtenäistä. Toimialakohtainen perehtyminen edistää valvonnan laadukkuutta.

5.1.1 Suunnitelmallisen valvonnan tarpeen määrittäminen riskinarvioinnin perusteella

Ympäristöriski on ei-toivottu tapahtuma, jonka seurauksena ympäristö voi pilaantua. Riskin toteutuminen voi tapahtua onnettomuuden ja vahingon kautta tai puutteiden ja laiminlyöntien kautta. Riskin merkittävyyteen vaikuttaa riskin toteutumisen todennäköisyys ja siitä aiheutuvan seurauksen vakavuus. Mitä suuremman riskin toiminta ympäristölle aiheuttaa, sitä tiiviimmin sitä on valvottava. Riski voi myös toteutua, niin että siihen ei ole osattu varautua tai siitä ei olla ollu lainkaan tietoisia.

Valvontatoimet ja tarkastukset kohdistetaan ensisijaisesti toimintoihin, joiden arvioidaan aiheuttavan suurimman ympäristöriskin.

Taulukko 14: Ympäristöriskin arviointiin vaikuttavat tekijät

Toiminnan luonne

- Toiminnan luonne kertoo, millaisia riskejä kyseiseen toimialaan liittyy ja niiden merkittävyyden.
- Riskejä ovat mm. melu-, haju-, värinä- ja ainepäästöt, kemikaalien käyttö sekä syntyvät jätteet. Riskit voivat todentua erityisesti häiriö- tai onnettomuustilanteissa.

Toiminnan sijainti

- Sijaitseeko toiminta pohjavesialueella, häiriintyvän kohteen tai vesistön läheisyydessä tai viemäriverkon ulottumattomissa. Sijainnilla on tärkeä merkitys päästön leviämiseen ja vaikuttavuuteen.

Toiminnan järjestäminen

- Riskiin vaikuttaa myös, miten toiminta on järjestetty. Onko toimijalla käytettävissä riittävä asiantuntemus ja resurssit varautumisessa ympäristöriskeihin? Onko aikaisemmassa valvonnassa havaittu puutteita? Onko toiminnassa käytössä paras käytökelpoinen teknologia?

Suunnitelmalliseen valvontaan kuuluville kohteille määritetään toimialakohtainen valvontaluokka.

Taulukko 15: Suunnitelmallisen valvonnan alustavat valvontaluokat:

<p>Valvontaluokka 1</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jätteiden käsittely, maa-ainesten ottoalueet 	Tarkastetaan 1-2 vuoden välein
<p>Valvontaluokka 2</p> <ul style="list-style-type: none"> - riskinarvioinnin perusteella luokasta 3 tai luokasta 1 siirretty toiminta 	Tarkastetaan 3 vuoden välein
<p>Valvontaluokka 3</p> <ul style="list-style-type: none"> - eläinsuojat ja turkistarhat - polttonesteiden jakeluasemat - elintarviketeollisuus - energiantuotantolaitokset - kallionlouhinta ja -murskaus - muut 	Tarkastetaan 5 vuoden välein
<ul style="list-style-type: none"> - Valvontaluokka 4 - määräaikainen kertaluonteinen toiminta, kuten jätteiden sijoittaminen maarakenteisiin 	Tarkastetaan kerran luvan voimassaoloaikana

Määräaikaistarkastusten tarkastusväli määräytyy kohteen riskinarvioinnin mukaan. Riskinarvioinnin edellytys on, että kohteessa on tehty ainakin yksi suunnitelmalliseen valvontaan kuuluva valvontatarkastus. Toimialakohtainen valvontaluokka toimii lähtökohdana määräaikaistarkastusten aloittamiselle ja alustavana tarkastusvälinä. Tarvittaessa kohteen tarkastusväliä voidaan muuttaa riskinarvioinnin perusteella. Riskinarvioinnissa otetaan huomioon edellä esitetyssä taulukossa olevat tekijät.

5.1.2 Suunnitelmalliset tarkastukset

Suunnitelmallinen valvonta perustuu vuosittain laadittavaan valvontaohjelmaan, johon on kirjattu tulevan vuoden määräaikaistarkastukset ja valvontakohteet. Valvontakohteita ovat lupa-, ilmoitus- ja rekisteröintivelvolliset kohteet, huolimatta siitä onko toiminnalle käsitelty ympäristölupaa, ilmoitusta tai rekisteröintiä. Toiminta on voitu aloittaa aikana, jolloin ei vielä ole ollut ympäristölupia tai lupaa ei ole edellytetty. Valvontaohjelman mukaisesta tarkastuksesta peritään taksassa määritelty maksu.

Suunnitelmallisen valvonnan tarkastuksen ajankohdasta sovitaan toiminnanharjoittajan kanssa etukäteen niin, että toiminnanharjoittajalla on riittävästi aikaa varata tarkastukselle vaadittavat dokumentit. Tarkastus sovitaan mielellään vähintään viikkoa ennen. Toiminnanharjoittajalle ilmoitetaan yhteydenotossa tarkastettavat asiat ja miten hänen tulee varautua tarkastukseen.

Tarkastus suoritetaan hallintolain 39 §:n edellyttämällä tavalla: *”Viranomaisen on ilmoitettava toimivaltaansa kuuluvan tarkastuksen aloittamisajankohdasta asianosaiselle, jota asia välittömästi koskee, jollei ilmoittaminen vaaranna tarkastuksen tarkoituksen toteutumista. Edellä tarkoitettulla asianosaisella on oikeus olla läsnä tarkastuksessa sekä esittää mielipiteensä ja kysymyksiä tarkastukseen liittyvistä seikoista. Tarkastuksen kuluessa asianosaiselle on, mikäli mahdollista, kerrottava tarkastuksen tavoitteista, sen suorittamisesta ja jatkotoimenpiteistä. Tarkastus on suoritettava aiheuttamatta tarkastuksen kohteelle tai sen haltijalle kohtuutonta haittaa.*

Tarkastajan on viipymättä laadittava tarkastuksesta kirjallinen tarkastuskertomus, josta tulee käydä ilmi tarkastuksen kulku ja tarkastajan tekemät keskeiset havainnot. Tarkastuskertomus on annettava tiedoksi tarkastuksessa läsnäoloon oikeutetulle asianosaiselle.”

Tarkastuksessa käydään läpi luvan ja lainsäädännön edellyttämät toimenpiteet. Tarkastus pitää sisällään asiakirjojen tarkastuksen sekä laitos- tai toiminta-alueella tehtävän tarkastuksen. Jos tarkastuksella havaitaan puutteita tai laiminlyöntejä, annetaan toiminnanharjoittajalle määräaika puutteiden tai laiminlyöntien korjaamiselle. Puutteiden tai laiminlyöntien korjaamisen suorittamista valvotaan. Uusintatarkastus on maksullinen, jos taksassa on näin määrätty.

Mikäli uudelleen todetaan puutteita korjauskehotuksen noudattamisessa, voidaan asiassa ryhtyä tarvittaessa hallinnollisiin pakkokeinoihin. Jos määräyksiä on huomautuksista huolimatta toistuvasti rikottu ja toiminnasta aiheutuu ympäristön pilaantumisen vaaraa, voidaan lupa perua. Jos laiminlyönti ei ole vähäinen, on valvontaviranomaisen ilmoitettava asia esitutkintaviranomaisille.

5.1.3 Toiminnan raportointi ja tarkkailutulokset

Suunnitelmalliseen valvontaan kuuluu myös toiminnanharjoittajien vuosiraporttien tarkastaminen ja veloitettarkkailutulosten vastaanotto ja tarkastaminen. Ympäristölupien lupamääräyksissä ja rekisteröityjä toimintoja koskevissa asetuksissa määrätään toiminnan valvonta- ja seurantatietojen toimittamisesta valvontaviranomaiselle. Valvontatietoja ovat mm. vuosiraportit, joissa on tietoja toiminnan tuotantomäärästä, jätteistä, päästöistä ja häiriötilanteista. Seurantatietoja ovat veloitettarkkailut, jotka ovat yleensä ulkopuolisen näytteenottajan ottamia ympäristönäytteitä, kuten vesinäytteitä. Toimijoiden maksamalla veloitettarkkailulla seurataan toiminnan ympäristövaikutuksia.

5.2 Jätehuollon valvontakohteiden suunnitelmallinen valvonta

Jätehuollon valvontakohteita, joille tulee olla valvontasuunnitelma, ovat jätteen keräys-toiminta ja toiminta, jossa tehdään jätteiden kansainvälisiä siirtoja, tai jossa voidaan perustellusti olettaa olevan jätteiden kansainvälisiä siirtoja.

Taulukko 16: Jätteiden keräystoiminnan tarkastukset

Valvontaluokka 1 Toiminta, johon liittyy jätteen kansainvälisiä siirtoja	Tarkastetaan kerran vuodessa
Valvontaluokka 2 Jätteen keräyspaikat	Tarkastetaan tarvittaessa

Jätteiden keräyspaikoilla tehdään tarkastuksia tarvittaessa haittailmoitusten perusteella. Tarkastuksia voidaan tehdä keräyspaikoilla myös muun valvonnan yhteydessä.

5.3 Maa-ainesuojelun suunnitelmallinen valvonta

Maa-ainesten ottamisalueille, joilla on voimassa oleva maa-ainesuojelulainmukainen lupa ja ottamistoimintaa, pyritään tekemään valvontakäynti kerran vuodessa. Valvontakäynnin kustannus sisältyy maa-ainesuojelun haltijoilta perittävään vuosimaksuun. Valvontakäynnit ajoitetaan maastokaudelle, eikä niistä erikseen ilmoiteta luvan haltijalle. Käynnillä tarkastetaan päällisin puolin vastaako maa-ainesten ottaminen myönnettyä lupaa ja tehtyjä vuosi-ilmoituksia. Käynnillä voidaan tehdä esim. korkeusmittauksia tai ottaa näytteitä ja valokuvia. Käynnistä tehdään merkinnät valvontaviranomaisen omaan tietojärjestelmään. Jos maastokäynnillä havaitaan poikkeamia luvan suunnitelmasta tai lupamääräyksistä, laaditaan poikkeamista tarkastuspöytäkirja, joka toimitetaan luvanhaltijalle. Samalla voidaan pyytää selvitystä toiminnasta ja/tai kehoitetaan korjaamaan havaitut puutteet ja poikkeamat.

Jos ottamisen valvonta edellyttää katselmusta, sovitaan siitä maa-ainesten ottajan kanssa etukäteen. Suoritettavia katselmuksia ovat ainakin alkukatselmuksien, joissa käydään lävitse ottaminen ja sen keskeiset ehdot sekä loppukatselmuksien, joissa tarkastetaan maisemointityöt.

5.3.1 Maa-ainesten ottamisen vuosi-ilmoitukset

Maa-ainesten ottajien tulee ilmoittaa lupakohteilta otetun maa-aineksen määrätiedot vuosittain ympäristöhallinnon ylläpitämään NOTTO-tietokantaan. Maa-ainestenottoa valvova kunnan ympäristönsuojeluviranomainen saa valvontaansa varten tarvittavat otomäärät kyseisestä tietokannasta.

5.4 Muun suunnitelmallisen valvonnan järjestäminen

Valvontaohjelmaan kirjataan myös sellaisia tarkastuskohteita, joiden tiedetään vaativan tarkastusta määräyksen, kehoituksen, ilmoituksen tai muun päätöksen tai tiedon perusteella. Lisäksi suunnitelmaan voidaan ottaa projekteja, joissa valvontaa kohdistetaan toimintaan, joka ei ole lupa- tai rekisteröintivelvollista, mutta toimintaan liittyy ympäristöriskejä.

Muun suunnitelmallisen valvonnan tarkastuskohteita voivat olla esimerkiksi:

- pohjavesien suojelusuunnitelmassa kartoitetut riskikohteet
- jätelain mukaiset vaarallista jätettä tuottavat toimijat
- meluilmoituskohteet
- maastoliikennelain mukainen harjoitus- tai kilpailualue
- toiminta, jolle on annettu yksittäinen määräys ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi
- haja-asutusalueen jätevesienkäsittelykohteet riskialueilla

5.5 Ennakoimaton valvonta

Häiriötilanteen, haittailmoituksen tai muun havaitun asian perusteella tehdään tarvittaessa tarkastuksia. Asiallinen ilmoitus tai havainto tulee selvittää ja tarkastus on keskeinen asian selvittämisen keino. Tarkastuksesta ei välttämättä ilmoiteta etukäteen toiminnanharjoittajalle, jos siihen ei ole aikaa tai vastuullinen ei ole tiedossa tai tarkastuksen ilmoittaminen vaarantaisi muuten tarkastuksen tarkoituksen esim. rikkomus- tai rikos epäilytapauksessa.

Suullisesti tai puutteellisin tiedoin sähköpostilla tai kirjeellä tullut haittailmoitus kirjataan ylös ja selvitetään mahdollisuuksien mukaan. Tällainen ilmoitus ei ole hallintolain mukaisesti vireillä oleva asia eikä siitä tehdä valituskelpoista päätöstä. Viranomaisen voi itse tarvittaessa ottaa tällaisen asian vireille, jos se katsoo yleisen ympäristönsuojelun edun niin vaativan.

Kirjalliset toimenpidepyynnöt, joista ilmenee asiakirjan lähettäjän nimi, yhteystiedot sekä vaatimukset perusteluineen käsitellään hallintolain mukaisena vireillepanona.

6 VIRANOMAISTEN VÄLINEN YHTEISTYÖ

Kunnallisten ympäristölupa-, ilmoitus- ja rekisteröintivelvollisten kohteiden valvonnan päävastuu on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella. Viranomaisten välisiä yhteistyömuotoja ovat lausunnot sekä yhteistarkastukset. Yhteistyö korostuu ei-luvanvaraisten toimintojen ja vireille tulevien valitusasioiden valvonnassa. Näissä toimivalta tai toimintaa koskeva lainsäädäntö saattaa olla viranomaisten kesken päällekkäistä.

Taulukko 17: Yhteistyöviranomaiset ja niihin liittyvät asiat:

Yhteistyöviranomainen	Valvontayhteistyön asiat
Kunnan terveydensuojeluviranomainen	Lausuntojen pyytäminen ympäristö- ja maa-aineslupahakemuksiin ja muihin asioihin, yhteistyö ja yhteistarkastukset ympäristöhaittaa koskevissa valituksissa, vesihuoltolain mukaiset tehtävät ja talousvesiasiat, jätehuoltoon liittyvät terveyshaittakysymykset, suuret yleisötilaisuudet, lausuntoyhteistyö esim. kaavoituksessa (mm. tuulivoimakaavat)
Kunnan rakennusvalvonta	Rakennuslupa- ja purkamislupalausunnot, haja-asutusalueen jätevesien käsittely, roskaamiskohteet asemakaavoitetuilla alueilla.
Kunnan kaavoitus	Kaavalausunnot ja maankäytön suunnittelu
Kunnan jätehuoltoviranomainen (jätelautakunta ja jäteasiamies)	Lausunnot jätelautakunnalle, järjestetyn jätehuollon liittymisen valvonta, muu jätehuoltomääräysten valvonta
Kunnallinen valvontaeläinlääkäri ELY-keskus	Eläinsuojat, haaskat ja eläinjätteen käsittely Lausuntojen pyytäminen ympäristö- ja maa-aineslupahakemuksiin ym., pilaantuneet maat MaRa-ilmoitusten valvonta, jätteen kuljettamisen valvonta, vesienhoito ja vesilain valvonta, maatalous, luonnonsuojelu ja vieraslajien torjunta, rikosasiat

Aluehallintovirasto	Lausunnot ympäristölupa- ja vesitalouslupa-asioissa, hallintopakko
Palo- ja pelastuslaitos	Öljyntorjunta, öljy- ja kemikaalisäiliöt, onnettomuudet, joista päästöjä, paloturvallisuusasiat, varautuminen, poikkeustilanteet
Kunnan tekninen toimi	Kunnan alueet ja infran ylläpito ja rakentaminen, öljypäästön jälkitorjunta, roskaantuminen ja vieraslajien torjunta
Kunnallinen maaseututoimi	Eläinsuojat ja lannoitteiden levitys
Vesihuolto- ja jätehuoltolaitokset	Vesi- ja jätehuollon valvonta
Naapurikuntien viranomaiset	Vaikutuksiltaan kunnan rajat ylittävä toiminta, esim. melu- ja vesipäästöt
TUKES	Kemikaalien varastointi ja käyttäminen, öljysäiliöiden tarkastajarekisteri, kemikaalirekisteri
Poliisi	Rikkomus- ja rikosasiat, virka-apu
Ruokavirasto	Lannoitusvalmisterekisteri, maatalous, eläinjätteen käsittely

7 VALVONTAOHJELMA

Valvontaohjelmaan kuvataan suunnitellut valvontatoimenpiteet tulevalle kaudelle. Se koostuu julkisesta yhteenveto-osasta ja valvontaorganisaation sisäiseen käyttöön tarkoitettuun kohde- ja toimenpidetaulukosta.

Valvontaohjelma on suunnitelma toteutettavista luvanvaraisten ja rekisteröitävien toimintojen määräaikaistarkastuksista ja muista säännöllisen valvonnan toimenpiteistä. Valvonta-ohjelmaa on tarpeen päivittää vuosittain, sillä valvontakohteet muuttuvat uusien lupien ja päättyvien toimintojen osalta jatkuvasti. Tiedot valvontakohteista saadaan ympäristönsuojelussa käytössä olevista tietojärjestelmistä, joiden tietoja valvontaa suorittavat työntekijät ylläpitävät työnsä ohessa jatkuvasti.

8 TIETOJÄRJESTELMÄT

Tietojärjestelmissä ylläpidetään ajankohtaista tarvittavaa tietoa.

Taulukko 18: Ympäristönsuojelussa tietoja saadaan seuraavista järjestelmistä:

Tietojärjestelmä	Asiat	Tietojen ylläpitäjä
Facta-ympäristö	Ympäristönsuojelun valvontakohteet, valvonnan suunnittelu ja paikkatieto.	Kauhajoen kaup./ymp.suojelu
Facta	Nykyisestä kuntien ylläpitämästä osiosta mahdollisuus saada tietoja rakennuksista ja niiden rakennuslupatietoja sekä väestötietoja ja tarkastella näitä karttasovelluksessa	Suupohjan kunnat, väestötietojärjestelmä
TWeb	Asianhallintajärjestelmä ja sähköinen arkisto mm. kokousasiat ja viranhaltijapäätösasiat	Kauhajoen kaup.
YLVA	Valtion ympäristöhallinnon tietojärjestelmä, jossa tiedot ympäristölupa- ja rekisteröintivelvollisista sekä tarkkailutuloksista 2018 alkaen	Valtio, kuntien ympäristönsuojelu
NOTTO	Valtion ympäristöhallinnon tietojärjestelmä maainesten ottamisluvista	Valtio, kuntien ymp.suojelu
KTJ, YTJ, ym.	Valtion ylläpitämät tietojärjestelmät, kuten kiinteistötietojärjestelmä, jossa tiedot maakiinteistöistä ja yritystietojärjestelmä, jossa tiedot yrityksistä	Valtion organisaatiot

9 VALVONNAN TOTEUTUMISEN SEURANTA

Valvontatarkastusten määrää seurataan vuosittain ja pidetään tilastoa kaikista toteutuneista valvontatoimenpiteistä. Valvonnan seurantatietojen tilastointi on tärkeää uuden valvontaohjelman laatimisen kannalta ja toiminnan seuraamiseksi. Toiminnan kehittäminen edellyttää, että valvonnan kohdentuminen ja tehdyt toimenpiteet on tiedossa.

10 VALVONTASUUNNITELMAN TARKISTAMINEN

Suunnitelma on tarpeen tarkistaa määräajoin tai kun se katsotaan muuten tarpeelliseksi.

11 VALVONNAN MAKSULLISUUS

Lupa-asioiden ja muihin asioihin liittyvä neuvonta on maksutonta. Lupa-, rekisteröinti ja ilmoitusasioiden käsittelystä peritään ympäristönsuojelun ja maa-ainestenoton taksan mukainen asian käsittelymaksu, jos laissa on annettu siihen mahdollisuus.

Ympäristölupa- ja ilmoitusvelvollisten sekä rekisteröityjen toimintojen valvontaohjelmassa määritetyistä suunnitelluista tarkastuksista ja valvonnasta peritään maksua. Valvontamaksuilla on tarkoitus kattaa osa valvonnasta aiheutuvista kustannuksista.

Myös suunnitelmalliseen valvontaan kuulumattomien toimintojen tarkastuksista ja valvonnasta voidaan periä maksua silloin, kun valvonnassa todetut asiat johtavat kehotuksen, määräyksen tai kiellon antamiseen. Haitta-, rikkomus- tai onnettomuustapauksissa valvonnasta voidaan periä maksua toimijalta kehotuksen tai määräyksen noudattamisen valvomisesta aiheutuneiden kustannusten kattamiseksi. Haitankärsijältä ei peritä maksua asian vireillepanosta ja käsittelystä.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi periä ympäristönsuojelulain ja jätelain nojalla ainoastaan sellaista maksua, joka kattaa suoritteen tuottamisesta kunnalle aiheutuneet kustannukset. Maksujen on oltava kohtuullisia ottaen huomioon toiminnan laajuus ja luonne.

Maa-ainesten ottamisen valvonnassa perittävistä maksuista säädetään maankäyttö- ja rakennuslaissa. Maksujen perusteet määrätään taksassa.

Valvonnan maksuja voidaan periä, kun niitä koskeva maksutaksa on tullut voimaan. Maksuista päättää Kauhajoen kaupungin ympäristölautakunta.